

УДК 378:37.091.12:94 (438+477)
DOI: 10.24144/2524-0609.2026.58.291-297

Черевичний Геннадій Семенович
кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри новітньої історії України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м.Київ, Україна
gscherevichnyj@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9094-8732>

БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В УНІВЕРСИТЕТАХ (УКРАЇНСЬКИЙ І ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД)

Анотація. порушено проблему багатоаспектності освітньо-педагогічного прогнозування професійної підготовки майбутніх учителів історії в українських і польських університетах. Зазначено, що це є надзвичайно актуальним у сучасному вимірі, де зміни в моделях освітніх систем відбуваються стрімко та потребують адаптації до нових соціальних, технологічних і культурних викликів. Наголошено, що університети як осередки інноваційної педагогіки відіграють ключову роль у підготовці майбутніх учителів історії, адже саме тут закладаються основи їхньої професійної ідентичності та педагогічної майстерності. Метою дослідження є визначення та аналітичне узагальнення певного наукового доробку з багатоаспектності освітньо-педагогічного прогнозування професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща. Для дослідження аспектів освітньо-педагогічного прогнозування професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща застосовано комплексні методи: аналіз наукової літератури, порівняльно-історичний метод, системний підхід, а також емпіричні методи збору даних (опитування, інтерв'ювання, анкетування). Особливу роль відіграє компаративістичний аналіз, результати якого уможливають зіставити різні моделі професійної підготовки майбутніх учителів історії, визначити спільні та відмінні риси освітньо-педагогічних систем обох країн. Крім того, використано метод форсайт-аналізу, який спрямовано на визначення тенденцій випереджального розвитку зазначеної професійної підготовки, оцінювання результативності впроваджених інновацій та формування рекомендацій для удосконалення освітнього процесу.

Ключові слова: університети України, університети Республіки Польща, професійна підготовка, освітньо-педагогічне прогнозування, учитель історії.

Вступ. Сучасний етап розвитку освітніх систем характеризується інтенсивними трансформаційними процесами, зумовленими глобалізацією, цифровізацією та євроінтеграцією. За цих умов особливої ваги набуває проблема модернізації педагогічної освіти історичного спрямування, у тому числі й професійної підготовки майбутніх учителів історії, які мають відповідати новим соціальним і професійним викликам.

Підготовка педагогічних кадрів у закладах вищої освіти, зокрема в університетах, дедалі більше орієнтується на компетентнісний підхід, розвиток аналітичного мислення, формування дослідницьких навичок і здатностей майбутніх учителів до інноваційної діяльності. У зв'язку з цим виникає потреба у використанні адаптивного інструментарію стратегічного планування розвитку педагогічної освіти, одним із яких є освітньо-педагогічне прогнозування, що дає можливість визначити напрями модернізації педагогічної та історичної освіти та передбачати наслідки освітніх реформ. Адже, освітньо-педагогічне прогнозування професійної підготовки майбутніх учителів історії передбачає науково обґрунтоване бачення тенденцій розвитку освітніх систем, визначення можливих сценаріїв їх функціонування та формування стратегій модернізації освітнього процесу. Це дає змогу враховувати соціально-економічні, культурні та політичні чинники розвитку педагогічної освіти історичного спрямування, а також визначити перспективні напрями підготовки учителів-істориків відповідно до потреб сучасного суспільства.

Особливо актуальності проблема освітньо-педагогічного прогнозування набуває у контексті реформування системи освіти України та її інтеграції до європейського освітнього простору. У цьому процесі важливе значення має вивчення зарубіжного досвіду розвитку педагогічної освіти, зокрема досвіду Рес-

публіки Польща, яка упродовж останніх десятиліть здійснила масштабні реформи освітньої системи відповідно до європейських стандартів.

Компаративний аналіз освітніх систем України та Республіки Польща дає змогу виявити спільні тенденції розвитку педагогічної освіти, визначити актуальні моделі професійної підготовки майбутніх учителів історії та окреслити можливості використання польського досвіду у процесі модернізації української системи педагогічної освіти. Водночас проблема освітньо-педагогічного прогнозування у сфері підготовки педагогічних кадрів залишається недостатньо дослідженою і потребує подальшого наукового осмислення. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування ролі освітньо-педагогічного прогнозування у процесі підготовки майбутніх учителів історії та визначення перспектив використання досвіду Республіки Польща для вдосконалення системи педагогічної освіти України.

Отже, особлива увага приділяється компаративістичному підходу, який уможливує порівняння педагогічних практик, виявлення спільних викликів та окреслення пропозицій щодо адаптації найкращих європейських моделей до українських реалій. Адже компаративістичні дослідження є одним із вагомих чинників розвитку освітньої галузі, а екстраполяція зарубіжного досвіду перспективних практик в українську систему освіти дає свої позитивні результати. Тим самим, дослідження спрямоване на формування рекомендацій щодо удосконалення освітнього процесу, розвитку професійної ідентичності та педагогічної майстерності майбутніх учителів історії в умовах трансформації університетської освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, невіришеної раніше частини загальної проблеми. Про-

блема підготовки педагогічних кадрів та розвитку педагогічної освіти є предметом дослідження багатьох українських і зарубіжних учених. У сучасній педагогічній науці значна увага приділяється питанням модернізації системи підготовки майбутніх учителів, формуванню професійної компетентності педагогів, а також прогнозуванню розвитку освітніх систем. У світовій науковій думці значна увага приділяється трансформації системи педагогічної освіти в умовах цифровізації, глобалізації освітнього простору та впровадження компетентнісного підходу.

Слід зазначити, що питання підготовки вчителів до професійної діяльності у закладах загальної середньої освіти є предметом багатьох педагогічних досліджень. Наприклад, теоретичні засади педагогічної освіти та професійного розвитку педагогів розкрито у працях таких учених, як: О.Біляковська (забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів) [1], Н.Ничкало, Л.Лук'янова і Л.Хомич (національний контекст у підготовці учителя) [7], О.Пометун (педагогічна освіта історичного спрямування) [8] та ін. Окремий напрям становлять дослідження цифровізації та цифрової трансформації педагогічної освіти, представлені у працях таких науковців, як: О.Ляшенко і О.Спірін (цифровізація освітнього процесу) [5], О.Мирошніченко (формування цифрової компетентності майбутніх педагогів) [6], С.Сисоєва (цифрова трансформація педагогіки) [10], М.Ростока, Л.Кардосо і А.Жигалюк (цифрові інструменти візуалізації педагогічної діяльності) [9] та ін.

У результаті аналізу низки наукових праць у векторі проведеного нами дослідження «Освітньо-педагогічне прогнозування в контексті підготовки майбутніх учителів історії в університетах України і Республіки Польща» з'ясовано, що саме форсайт-питання приділено значну увагу науковцям, які вважають, що освітньо-педагогічне прогнозування пов'язано із функціонуванням освітньо-педагогічних систем. Наш інтерес становить вивчення наукового доробку, що стосується таких систем України і Республіки Польща [12].

Зазначимо, що актуальні аспекти форсайт-розвитку педагогічної освіти та підготовки майбутніх учителів в українських і польських університетах розглянуто у працях вітчизняних дослідників:

1. К.Біницька здійснює порівняльний аналіз систем вищої педагогічної освіти України та Республіки Польща в контексті європейської інтеграції. Дослідниця зазначає, що трансформаційні процеси у системах освіти обох країн зумовлюють необхідність модернізації змісту педагогічної підготовки та впровадження нових освітніх стандартів [2].

2. М.Коляда зробив вагомий внесок у розвиток теоретичних засад педагогічного прогнозування та досліджує типологію педагогічних прогнозів, а також визначає основні напрями використання прогнозування у педагогічній науці. Учений підкреслює, що педагогічне прогнозування спрямовано на виявлення перспектив розвитку освітніх систем, визначення ефективних форм і методів навчання, а також удосконалення змісту освіти [4].

3. В.Бондар та І.Шапошнікова наголосили на значенні прогностичності як важливої характеристики педагогічної науки. Ними розглянуто прогнозування як невід'ємний складник розвитку педагогічних систем. На їхню думку, прогнозування дає змогу визначати можливі результати педагогічної діяльності та сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу [3].

У сучасних міжнародних дослідженнях підкрес-

люється, що професійна підготовка майбутніх учителів історії має базуватися на інтеграції їхніх предметних знань, педагогічних компетентностей і навичок критичного та історичного мислення. Наприклад, це відображено у працях американського дослідника С. Вайнберга (S. Wineburg), де він стверджує, що історична освіта нині має формувати здатність у вчителів історії працювати з джерелами, інтерпретаціями та історичною аргументацією [17]. З'ясовано, що проблематика професійної підготовки майбутніх учителів історії перебуває у центрі уваги сучасних науково-педагогічних і освітніх досліджень.

Щодо публікацій, індексованих у наукометричних базах Scopus та Web of Science, то там у значній мірі увага приділяється компетентнісній моделі підготовки майбутніх учителів, де автори зазначають на вагомості розвитку цифрового та методичного її складників, зокрема це відображено у працях таких польських дослідників, як: Дж. Войдон (J. Wojdon) (дослідження адаптації історичної освіти у школах Польщі для українських здобувачів загальної середньої освіти, аналіз інтеграції публічної історії у викладання історії та підготовку вчителів) [18], Я.Мадалінської-Міхалак (дослідження розвитку системи підготовки вчителів та освітньої політики Польщі) [16]. Зауважимо, що у польській педагогічній науці активно вивчається контекст професійної підготовки майбутніх учителів історії та проводяться дослідження у векторі модернізації вищої педагогічної освіти та інтеграції до європейського освітнього простору. Так, польські дослідники акцентують увагу на значущості компетентнісного підходу та практичної підготовки майбутніх учителів історії, що відповідає сучасним тенденціям розвитку педагогічної освіти:

1. М.Клетке-Мілейська (M. Kletke-Milejska) аналізує особливості реформування польської системи освіти та наголошує на необхідності постійного оцінювання результатів освітніх реформ з метою забезпечення їх ефективності [14].

2. Ч.Банаш (C. Banach) розглядає проблему стратегічного розвитку освіти та прогнозування освітніх змін та говорить про значущість інвестицій у людський капітал. Він визначає роль освіти у процесах соціально-економічного розвитку суспільства. Учений підкреслює, що стратегічне планування розвитку освіти має базуватися на довгострокових прогнозах та має враховувати глобальні тенденції розвитку освітніх систем [13].

3. С.Квятковський (S. Kwiatkowski) зосереджує увагу на актуальних аспектах прогнозування розвитку освітніх систем, зауважує на складності освітніх процесів та визначає потребу врахування тривалості освітнього циклу при плануванні освітніх реформ. Дослідник наголошує, що система освіти має не лише реагувати на соціальні зміни, але має й активно формувати напрями розвитку суспільства [15].

Таким чином, аналіз наукових праць свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми освітньо-педагогічного прогнозування розвитку педагогічної освіти. Відповідно, що порівняльні дослідження українських і польських науковців демонструють спільні тенденції розвитку педагогічної освіти та можливості використання європейського досвіду в Україні. Тобто результати аналізу педагогічних досліджень засвідчують, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах розглядається у трансдисциплінарному контексті та пов'язана з такими ключовими аспектами, як: впровадження компетентнісної моделі педагогічної освіти; розвиток історичного мислення майбутніх

учителів історії; інтеграція цифрових технологій у професійну підготовку майбутніх учителів історії; підвищення якості практикоорієнтованого навчання здобувачів вищої педагогічної освіти історичного спрямування; модернізація педагогічної освіти історичного спрямування відповідно до європейських стандартів та ін. Водночас питання застосування освітньо-педагогічного прогнозування у контексті професійної підготовки майбутніх учителів історії у системах вищої освіти України та Республіки Польща потребує подальшого комплексного дослідження, що й зумовлює актуальність даної наукової розвідки.

Метою статті є визначення та аналітичне узагальнення певного наукового доробку з багатоаспектності освітньо-педагогічного прогнозування професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща.

Методологія і методи дослідження. Методологічною основою дослідження виступають положення сучасної педагогічної науки щодо розвитку систем педагогічної освіти історичного спрямування, теорії освітнього прогнозування, а також принципи компаративної педагогіки. Дослідження ґрунтується на системному, трансдисциплінарному та компаративному підходах, які дають змогу комплексно аналізувати процеси модернізації педагогічної освіти у різних країнах. Системний підхід дає змогу розглядати підготовку майбутніх учителів історії як складну педагогічну систему, що функціонує у взаємозв'язку із соціально-економічними, політичними та культурними чинниками розвитку суспільства. Компаративний підхід дає змогу виявити спільні та відмінні тенденції розвитку педагогічної освіти України та Республіки Польща, а також визначити можливості використання польського досвіду у процесі модернізації української системи підготовки педагогічних кадрів. Важливе місце у методології дослідження займає концепція освітньо-педагогічного прогнозування, що передбачає наукове окреслення перспектив розвитку освітніх систем та формування стратегій їх модернізації.

Для реалізації мети дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів наукового пізнання: теоретичні методи (аналіз і синтез наукових джерел з педагогіки, історії освіти та компаративних досліджень; узагальнення теоретичних положень щодо розвитку педагогічної освіти; систематизація наукових підходів до освітньо-педагогічного прогнозування); компаративні методи (порівняльний аналіз розвитку систем педагогічної освіти України та Республіки Польща; виявлення спільних тенденцій і відмінностей у професійній підготовці майбутніх учителів історії); прогностичні методи (моделювання перспектив розвитку педагогічної освіти історичного спрямування; аналіз стратегічних документів і наукових прогнозів розвитку освітніх систем. Вивчення українського та польського досвіду професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах дає змогу використовувати найкращі практики, адаптувати їх до національних реалій і сприяти підвищенню якості освітнього процесу, тому освітньо-педагогічне прогнозування є незамінним інструментом для успішного розвитку педагогічної освіти історичного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Сучасні трансформації системи освіти в Європі супроводжуються активним пошуком нових моделей підготовки педагогічних кадрів. Особливої актуальності набуває проблема професійної підготовки майбутніх учителів історії, оскільки саме вони відіграють важливу роль у формуванні історичної свідомості, громадянської

ідентичності та критичного мислення здобувачів закладів загальної середньої освіти. Євроінтеграційні процеси, цифровізація освіти, розвиток трансдисциплінарних досліджень та компетентнісний підхід до навчання актуалізують потребу у використанні освітньо-педагогічного прогнозування як інструменту стратегічного розвитку педагогічної освіти історичного спрямування. У цьому контексті особливий інтерес становить порівняння освітніх моделей різних європейських країн. Тим самим, Республіка Польща є одним із прикладів успішної трансформації системи педагогічної освіти відповідно до європейських стандартів. Тому, досвід польських університетів у професійній підготовці майбутніх учителів історії може бути корисним для модернізації української системи університетської освіти в цьому контексті.

Проблематика освітньо-педагогічного прогнозування та модернізації педагогічної освіти історичного спрямування активно досліджується в сучасній науковій літературі. Значний внесок у розвиток теорії освітньо-педагогічного прогнозування зробили автори робіт, присвячені освітньому форсайт-аналізу, стратегічному плануванню розвитку освіти та інноваційним моделям професійної підготовки майбутніх учителів історії в системі університетської освіти. У міжнародному академічному дискурсі значну увагу приділено проблемам професійної ідентичності учителів історії, розвитку їхніх педагогічних компетентностей у контексті інституційних реформ системи педагогічної освіти. Дослідження вчених зосереджуються на інтеграції теоретичної підготовки та педагогічної практики, використанні дослідницького підходу у навчанні майбутніх учителів історії, а також на формуванні здатності до критичного аналізу історичних джерел. Порівняльний аналіз систем професійної підготовки майбутніх учителів історії в Україні та Республіці Польща дав можливість визначити низку структурних відмінностей у підходах до організації їхньої педагогічної освіти. Так, польська система професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах значною мірою орієнтована на компетентнісний підхід, інтеграцію педагогічної практики та їхню дослідницьку підготовку. В українській системі педагогічної освіти історичного спрямування спостерігається поступова трансформація навчальних програм, спрямована на гармонізацію із європейськими стандартами. Водночас важливим завданням залишається підвищення ролі педагогічної практики та розвиток дослідницьких компетентностей майбутніх учителів історії (Табл. 1).

Освітньо-педагогічне прогнозування у цьому контексті розглядається як інструмент стратегічного планування розвитку освітніх програм та передбачає аналіз тенденцій розвитку освіти, вивчення потреб ринку праці та визначення перспективних напрямів модернізації педагогічної освіти історичного спрямування.

Також вагомим є забезпечення умов для професійного розвитку майбутніх учителів історії у сфері цифрової грамотності, що забезпечить їхню здатність адаптувати інноваційні технології до конкретних освітніх контекстів та особливостей здобувачів загальної середньої освіти [4].

Отримані зрізи свідчать про те, що модернізація педагогічної освіти в Україні потребує системного використання інструментів освітнього прогнозування. Польський досвід демонструє ефективність інтеграції дослідницького підходу, практикоорієнтованого навчання та міждисциплінарних освітніх програм. Результати компаративного аналізу дають змогу визначити перспективні напрями розвитку української

Таблиця 1

Порівняльна характеристика систем професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України і Республіки Польща

№	Аспект	Україна	Республіка Польща
	Нормативна база підготовки	Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», стандарти спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»	Закон «Prawo o szkolnictwie wyższym», освітні стандарти підготовки педагогів
	Структура освіти	Бакалавр (4 роки) + магістр (1,5–2 роки)	Єдина магістерська або двоступенева модель (Licencjat (3 роки) + Magister (2 роки))
	Основні компоненти підготовки	Історичні дисципліни, педагогіка, методика викладання історії, педагогічна практика	Історичні студії, педагогічна підготовка, методика викладання, психолого-педагогічні курси
	Педагогічна практика	Обмежена кількість годин, педагогічна практика у школах упродовж навчання	Тривала інтегрована практика, розвинена система педагогічних практик та стажування
	Компетентнісна модель професійної підготовки	Активно впроваджується, формування предметних, методичних, педагогічних компетентностей	Повністю інтегрований у програми, компетентнісний підхід з акцентом на професійну та методичну підготовку
	Дослідницька підготовка	Частково реалізована	Системна підготовка через research-modules
	Європейська інтеграція	У процесі модернізації, гармонізація стандартів відповідно до Болонського процесу	Повна інтеграція в ЄПВО
	Інформаційні / цифрові технології, цифрова грамотність	Активно впроваджується у рамках цифровізації та цифрової трансформації освіти	Розвинена система цифрових компетентностей учителів [11]
	Інноваційні освітні практики	Інтерактивні методи навчання, цифрові освітні ресурси	Проектне навчання, цифрові платформи, трансдисциплінарність
	Фокус професійної підготовки	Формування історичного мислення та громадянської компетентності	Розвиток критичного мислення та історичної інтерпретації

Джерело: систематизовано автором

системи професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах: посилення ролі педагогічної практики, розвиток дослідницьких компетентностей, інтеграцію цифрових технологій та розширення міжнародної академічної співпраці. Таким чином, освітньо-педагогічне прогнозування у сучасних умовах розглядається як один із ключових інструментів стратегічного розвитку освітніх систем. Його значення зростає в умовах соціальних трансформацій, глобалізації освітнього простору, інтенсивного розвитку інформаційних технологій та посилення інтеграційних процесів у Європі. Саме тому проблема прогнозування в освітній галузі набуває особливої актуальності у контексті модернізації системи підготовки майбутніх учителів історії.

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів історії освітньо-педагогічне прогнозування виконує кілька важливих функцій:

- сприяє визначенню стратегічних орієнтирів розвитку освітніх програм і змісту професійної підготовки;
- забезпечує врахування соціально-економічних, політичних та культурних чинників, що впливають на розвиток історичної освіти за сьогоденних умов;
- забезпечує можливість адаптації педагогічної освіти історичного спрямування до змін у суспільстві та вимог цифрового освітнього середовища.

Особливе значення у цьому контексті має компаративний аналіз досвіду різних країн. Порівняльні розвідки дали змогу виявити актуальні моделі організації педагогічної освіти історичного спрямування, визначити перспективні напрями її модернізації та адаптувати успішні практики до українських умов.

У цьому аспекті важливим є звернення до досвіду Республіки Польща, яка упродовж останніх десятиліть здійснила масштабні реформи у сфері освіти та інтегрувала свою освітню систему у європейський освітній простір.

Адже польська система педагогічної освіти історичного спрямування зазнала значних трансформацій у процесі реалізації положень Болонського процесу. Ці зміни спрямовані на підвищення якості підготовки педагогічних кадрів, забезпечення академічної мобільності студентів та викладачів, а також формування компетентнісного підходу до організації освітнього процесу. У межах цих реформ особлива увага приділяється розвитку аналітичного мислення майбутніх учителів, формуванню їхніх дослідницьких умінь і здатності до критичного осмислення історичних процесів.

Водночас важливо зазначити, що освітньо-педагогічне прогнозування у Республіці Польща розглядається не лише як інструмент планування освітніх реформ, а й як складова державної освітньої політики. Дослідники наголошують, що стратегічне планування розвитку освіти повинно враховувати довгострокові тенденції соціально-економічного розвитку, демографічні зміни, а також потреби ринку праці. Саме тому прогнозування у сфері педагогічної освіти має комплексний характер і передбачає взаємодію наукових установ, університетів та органів державного управління.

Для України проблема освітньо-педагогічного прогнозування у підготовці майбутніх учителів історії також має особливу актуальність. Трансформаційні виклики, пов'язані з реформуванням системи

освіти, інтеграцією у європейський освітній простір та необхідністю підвищення якості педагогічної підготовки, зумовлюють потребу у формуванні ефективних стратегій розвитку педагогічної освіти історичного спрямування. У цьому контексті зазначене прогнозування виступає важливим інструментом наукового обґрунтування освітніх реформ і уможливорює визначення перспективних напрямів модернізації освітніх програм.

Особливої уваги потребує питання змісту підготовки майбутніх учителів історії в університетах, про що буде ґрунтовно зазначено у подальших дослідженнях. Зазначимо лише те, що за сучасних умов професійна підготовка педагогів має ґрунтуватися на компетентнісному підході, який передбачає формування не лише предметних знань, а й широкого спектра складників професійної компетентності учителів – аналітичного, дослідницького, комунікативного, фахового (історикоспрямованого) та цифрового, а також їхньої здатності до міжкультурного діалогу та критичного осмислення історичних подій. З огляду на це освітньо-педагогічне прогнозування має враховувати перспективні тенденції розвитку історичної науки, зміни у змісті шкільної історичної освіти, а також нові підходи до організації освітнього процесу. Таке прогнозування сприятиме визначенню, які знання, уміння і навички будуть найбільш затребуваними у майбутній педагогічній діяльності, а також формуванню сучасних моделей професійної підготовки майбутніх учителів історії у системі університетів.

Важливим аспектом освітньо-педагогічного прогнозування є також урахування впливу глобалізаційних процесів на розвиток історичної освіти. Сьогодні освітній простір характеризується активною міжнародною співпрацею, розширенням академічної мобільності та інтеграцією освітніх систем різних країн. У цих умовах підготовка майбутніх учителів історії має орієнтуватися на міжнародні стандарти педагогічної освіти та враховувати досвід провідних освітніх систем. Таким чином, освітньо-педагогічне прогнозування є одним із головних інструментів модернізації системи підготовки майбутніх учителів історії. Воно забезпечує випереджальний характер розвитку педагогічної освіти, сприяє формуванню ефективних освітніх стратегій і створює передумови для підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, освітньо-педагогічне прогнозування професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах є важливим інструментом її модернізації. Компаративний аналіз освітніх моделей України та Республіки Польща засвідчує значний потенціал використання європейського досвіду для реформування української педагогічної освіти, зокрема і з освітньо-педагогічного прогнозування підготовки учителів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що: уперше здійснено компаративний аналіз ролі освітньо-педагогічного прогнозування у підготовці майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща; з'ясовано суть поняття «*освітньо-педагогічне прогнозування у системі професійної підготовки майбутніх учителів історії*» як інструменту стратегічного розвитку педагогічної освіти; встановлено основні тенденції модернізації систем професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграції; обґрунтовано доцільність використання польського досвіду реформування педагогічної освіти історичного спрямування для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України; окреслено перспективні напрями розвитку освітньо-педагогічного прогнозування у системі університетської педагогічної освіти історичного спрямування. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання висновків дослідження: у процесі модернізації освітніх програм професійної підготовки майбутніх учителів історії; під час розроблення стратегій розвитку педагогічної освіти історичного спрямування; у науково-методичній роботі університетів; у подальших компаративних дослідженнях систем педагогічної освіти історичного спрямування тощо. Компаративний аналіз досвіду України та Республіки Польща свідчить про наявність спільних викликів у розвитку освітніх систем обох держав. Водночас польський досвід реформування педагогічної освіти може бути корисним для вдосконалення української моделі підготовки вчителів.

Подальші дослідження у цьому напрямі мають бути спрямовані на розроблення прогностичних моделей розвитку педагогічної освіти історичного спрямування, що враховуватимуть сучасні соціальні й цифрові трансформації.

Конфлікт інтересів. Автор підтверджує відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї статті.

Список використаної літератури

1. Біляковська О.О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз: монографія / Львів. нац. ун-т ім. І.Франка; за ред. С.О.Сисоєвої. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 439 с.
2. Біницька К.М. Порівняльний аналіз системи вищої педагогічної освіти в Україні та Республіці Польща у контексті Болонської угоди. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2012. Вип.17. С.14–18.
3. Бондар В., Шапошнікова І. Прогностичність – ознака та властивість об'єкта й предмета педагогіки як науки. *Newinception*. 2022. Вип. 2. С. 59–65. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4695928>
4. Коляда, М.Г. *Педагогічне прогнозування: теоретико-методологічний аспект*: монографія. Донецьк: Вид-во «Наулідж», 2014. 320 с.
5. Ляшенко О., Спінін О., Литвинова С. Концептуальні засади цифровізації освітнього середовища закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2024. Вип.102 (4). С.1–25. <https://doi.org/10.33407/itlt.v102i4.5829>
6. Мирошніченко О.А. Організаційно-педагогічні умови формування в майбутніх педагогів закладів вищої освіти цифрової компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020.

- Вип.68 (2). С.72–76. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-2.14>
7. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. Підготовка вчителя: домінанта розвитку сучасної національної освіти. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. Вип.24. С.9–28. <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2021.24.255894>
 8. Пометун О. Пріоритети відбору і структурування змісту історичної освіти профільного рівня. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2024 рік*. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2024. 229 с.
 9. Росток М., Кардосо Л., Жигалюк А. Цифрові інструменти візуалізації педагогічної діяльності: від Big Data до інтерактивного інтерфейсу для суб'єктів освітнього процесу. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2025. Вип.10. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-01-01>
 10. Сисоєва С. Цифровізація освіти: педагогічні пріоритети. *Освіта і суспільство*. 2021. Вип.4. С.14–22. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-02>
 11. Стоїка О. Особливості підвищення цифрової компетентності вчителів у Республіці Польща. *Безперервна професійна освіта: теорія та практика*. 2023. Вип.74 (1). С.137–143. doi: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.1.12>.
 12. Черевичний, Г. Освітньо-педагогічне прогнозування в контексті підготовки майбутніх учителів історії в університетах України і Республіки Польща. *Мережева взаємодія Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя* (м.Київ, 25 березня 2024 р.). Київ, 2024. С.179–181.
 13. Banach C. Strategia i prognoza rozwoju edukacji w Polsce do roku 2020 – zadania nauk pedagogicznych. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis Folia 50. Studia Paedagogica I*. 2008. 14 s. URL: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/8488/AF050--07--Strategia-i-prognoza--Banach.pdf>.
 14. Kletke-Milejska M. *Zreformowany system edukacji i jego wpływ na kształcenie i wychowanie dzieci w publicznych szkołach podstawowych: studium politologiczne*. Praca doktorska. Katowice: Uniwersytet Śląsk, 2007. 337 s. URL <https://opus.us.edu.pl/info/phd/USLde529aa745494510abb7104fa770c889/>.
 15. Kwiatkowski S.M. Prognozowanie rozwoju systemu edukacji w kontekście wyzwań natury globalnej. In J.Madalińska-Michalak & A.Wiłkomirska (Ed.), *Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, Zysöoqrwrzräfl i autonomii*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2020. S. 207–221. <https://doi.org/10.31338/ww.9788323542957.pp.207-222>
 16. Madalińska-Michalak J. Teacher education policy issues in Poland: recommendations for building a high-quality teaching profession. *Kultura-Społeczeństwo-Edukacja*. 2020. Vol. 18 (2). P. 7–25. <https://doi.org/10.14746/kse.2020.18.1>
 17. Wineburg S. What's Difficult About Difficult History? Afterword In Gross M.H., & Terra L. (Ed.), *Teaching And Learning The Difficult Past: Comparative Perspectives*. Routledge, 2019. P.290–292.
 18. Wojdon J. The war in Ukraine and history education of refugee pupils in Poland. *On Education. Journal for Research and Debate*. 2022. Vol. 5(15). https://doi.org/10.17899/on_ed.2022.15.6

References

1. Biliakovska, O.O. (2020). *Systema zabezpechennia yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv u Respublitsi Polshcha ta v Ukraini: porivnialnyi analiz* [The system of ensuring the quality of professional training of future teachers in the Republic of Poland and in Ukraine: a comparative analysis]. LNU im. I.Franka. [in Ukrainian]
2. Binytska, K.M. (2012). Porivnialnyi analiz systemy vyshchoi pedahohichnoi osvity v Ukraini ta Respublitsi Polshcha u konteksti Bolonskoi uhody [Comparative analysis of the system of higher pedagogical education in Ukraine and the Republic of Poland in the context of the Bologna Agreement]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*. 17, 14–18. [in Ukrainian]
3. Bondar, V., & Shaposhnikova, I. (2022). Prohnostychnist – oznaka ta vlastyvist ob'ekta y predmeta pedahohiky yak nauky [Predictability - a sign and property of the object and subject of pedagogy as a science]. *Newinception*, 2, 59–65. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4695928> [in Ukrainian]
4. Koliada, M.H. (2014). *Pedahohichne prohnouzuvannya: teoretyko-metodolohichniy aspekt* [Pedagogical forecasting: theoretical and methodological aspect]. Noulidzh. [in Ukrainian]
5. Liashenko, O., Spirin, O., & Lytvynova, S. (2024). Conceptual fundamentals of digitalization of the educational environment in general secondary education institutions]. *Information technologies and teaching tools*, 102 (4), 1–25. <https://doi.org/10.33407/itft.v102i4.5829>
6. Myroshnychenko, O.A. (2020). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannya v maibutnikh pedahohiv zakladiv vyshchoi osvity tsyfrovoy kompetentnosti [Organizational and pedagogical conditions for the formation of digital competence in future teachers of higher education institutions]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 68 (2), 72–76. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-2.14>. [in Ukrainian]
7. Nychkalo, N., Luk'ianova, L., & Khomych, L. (2021). Pidhotovka vchytelia: dominantna rozvytku suchasnoi natsionalnoi osvity [Teacher training: the dominant factor in the development of modern national education]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii*, 24, 9–28. <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2021.24.255894> [in Ukrainian]
8. Pomետun, O. (2024). *Priorytety vidboru i strukturuvannya zmistu istorychnoi osvity profilnoho rivnia. Anotovani rezultaty naukovo-doslidnoi roboty Instytutu pedahohiky za 2024 rik* [Priorities for the selection and structuring of the content of historical education at the profile level. Annotated results of research work of the Institute of Pedagogy for 2024]. Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy. [in Ukrainian]
9. Rostok, M., Kardoso, L., & Zhyhaliuk, A. (2025). Tsyfrovii instrumenty vizualizatsii pedahohichnoi diialnosti: vid Big Data do interaktyvnoho interfeisu dlia sub'ektiv osvitnoho protsesu [Digital tools for visualizing pedagogical activity: from Big Data to an interactive interface for subjects of the educational process]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: pedahohika ta psykholohiia*. 10. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-01-01>. [in Ukrainian]
10. Sysoieva, S. (2021). Digitalization of education: pedagogical priorities. *Education: Modern Discourses*, 4, 14–22. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-02>
11. Stoika, O. (2023). Osoblyvosti pidvyshchennia tsyfrovoy kompetentnosti vchyteliv u Respublitsi Polshcha [Peculiarities of increasing the digital competence of teachers in the Republic of Poland]. *Bezperervna profesiina osvita: teoriia ta praktyka*, 74 (1), 137–143. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.1.12>. [in Ukrainian]
12. Cherevychnyi, G. (2024). Osvitno-pedahohichne prohnouzuvannya v konteksti pidhotovky maibutnikh uchyteliv istoryi v univertsytetakh Ukrainy i Respubliki Polshcha [Educational and pedagogical forecasting in the context of training future history teachers at universities in Ukraine and the Republic of Poland]. *Merezheva vzaiemodiia Instytutu pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy ta zakladiv osvity Ukrainy i zarubizhzhia – Proceedings of the conference* (pp.179–181). Kyiv. [in Ukrainian]
13. Banach, C. (2008). Strategia i prognoza rozwoju edukacji w Polsce do roku 2020 – zadania nauk pedagogicznych. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis Folia 50. Studia Paedagogica I*. <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/8488/AF050--07--Strategia-i-prognoza--Banach.pdf> [in Polish]
14. Kletke-Milejska, M. (2007). *Zreformowany system edukacji i jego wpływ na kształcenie i wychowanie dzieci w publicznych szkołach podstawowych: studium politologiczne*. Uniwersytet Śląsk. [in Polish]
15. Kwiatkowski, S.M. (2020). Prognozowanie rozwoju systemu edukacji w kontekście wyzwań natury globalnej. In J.Madalińska-Michalak & A.Wiłkomirska (Ed.), *Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, Zysöoqrwrzräfl i autonomii* (pp.207–221).

- Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323542957.pp.207-222> [in Polish]
16. Madalińska-Michalak, J. (2020). Teacher education policy issues in Poland: recommendations for building a high-quality teaching profession. *Kultura-Społeczeństwo-Edukacja*, 18 (2), 7–25. doi: <https://doi.org/10.14746/kse.2020.18.1>.
17. Wineburg S. What's Difficult About Difficult History? Afterword In Gross M.H., & Terra L. (Ed.), *Teaching And Learning The Difficult Past: Comparative Perspectives* (pp.290–292). Routledge.
18. Wojdon, J. (2022). The war in Ukraine and history education of refugee pupils in Poland. *On Education. Journal for Research and Debate*, 5 (15). https://doi.org/10.17899/on_ed.2022.15.6.

Рукопис надійшов: 09.03.2026

Перше рішення: 08.04.2026

Доопрацьовано (раундів: 1): 13.04.2026

Прийнято до друку: 21.04.2026

Опубліковано онлайн: 30.04.2026

Cherevychnyi Gennadii

Ph.D (in History), Associate Professor

Department of Contemporary History of Ukraine

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MULTIFACETED EDUCATIONAL AND PEDAGOGICAL FORECASTING OF PROFESSIONAL TRAINING FOR FUTURE HISTORY TEACHERS AT UNIVERSITIES (UKRAINIAN AND POLISH EXPERIENCE)

Abstract. The author raises the issue of the multifaceted nature of educational and pedagogical forecasting of the professional training of future history teachers at Ukrainian and Polish universities. It is noted that this is extremely relevant in the modern context, where changes in educational system models are occurring rapidly and require adaptation to new social, technological, and cultural challenges. It was emphasized that universities, as centers of innovative pedagogy, play a key role in training future history teachers, because it is here that the foundations of their professional identity and pedagogical skills are laid. The purpose of the study is to identify and analytically summarize certain scientific achievements in the multifaceted nature of educational and pedagogical forecasting of professional training of future history teachers at universities in Ukraine and the Republic of Poland. To study aspects of educational and pedagogical forecasting of professional training of future history teachers at universities in Ukraine and the Republic of Poland, comprehensive methods were used: analysis of scientific literature, comparative-historical method, systematic approach, as well as empirical methods of data collection (surveys, interviews, questionnaires). Comparative analysis plays a special role, as its results make it possible to compare different models of professional training for future history teachers and identify the common and distinctive features of the educational and pedagogical systems of both countries. In addition, the foresight analysis method was used to identify trends in the advanced development of the aforementioned professional training, evaluate the effectiveness of the innovations introduced, and formulate recommendations for improving the educational process. A comparative analysis of the experiences of Ukraine and the Republic of Poland shows that there are common challenges in the development of the education systems of both countries. At the same time, Poland's experience in reforming teacher education could be useful for improving the Ukrainian model of teacher training.

Keywords: universities of Ukraine, universities of the Republic of Poland, professional training, educational and pedagogical forecasting, history teacher